

KARAR VERME STİLLERİ ARAŞTIRMALARI: 2009-2013 YILLARI ARASINDAKİ YÜKSEK LİSANS TEZLERİNİN İNCELENMESİ

*RESEARCHES ON DECISION MAKING STYLE: THE REVIEW OF
MASTER'S THESIS COMPLETED BETWEEN THE YEARS 2009-2013*

Yrd. Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN

Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

Özet

Eğitim bilimleri alanlarında ortaya konulmuş akademik çalışmaların genel durumu hakkında bilgi sahibi olmak, araştırmacıların çalışmalarına yön vermesi bakımından oldukça önemlidir. Bu noktadan hareketle araştırmanın amacı, 2009-2013 yılları arasında Türkiye'de gerçekleştirilmiş karar verme stillerini konu alan yüksek lisans tezlerini incelenmek ve bu bulgular doğrultusunda bazı öneriler sunmaktır. Çalışma, yüksek lisans tezlerinin incelenmesine yönelik doküman analizine dayalı nitel bir araştırmadır. Araştırmanın örnekleme, karar verme stilleri konusunda yapılmış 27 yüksek lisans tezinden oluşmaktadır. Yüksek öğretim kurumu veritabanına girilerek tezlere ulaşılmıştır. Tezler şu sorular üzerinden incelenmiştir: Üzerinde çalışılan konular nelerdir, tezlerin örnekleminde hangi öğretim kademeleri tercih edilmiştir, hangi modeller/desenler ve yöntemler kullanılmıştır, örneklem/çalışma grubu seçimi nasıl belirlenmiştir, hangi veri toplama araçları kullanılmıştır ve toplanan veriler hangi veri analiz teknikleriyle analiz edilmiştir? Elde edilen bulguların frekans ve yüzdeleri hesaplanarak çizelgeler halinde sunulmuştur. İncelemeler sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır: Yüksek lisans tezlerinin büyük bir kısmında tarama yönteminin kullanıldığı ve ilköğretim kademesi ve meslek gruplarının tercih edildiği görülmektedir. Çalışmaların çoğunluğunun deneysel çalışmalar olduğu, tesadüfi örneklem seçiminin en çok tercih edilen örnekleme yöntemi olduğu, en çok ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı, veri toplama araçlarından en çok ölçek ve anketlerin kullanıldığı ve veri analiz tekniklerinden de t testi ve tek yönlü ANOVA yönteminin kullanıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgulara dayalı olarak bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yüksek Lisans Tezi, Karar Verme Stilleri, Karar Verme

Abstract

It is quite important to have information about the general status of the research studies conducted in educational sciences for the researchers to give direction to their studies. In this respect, the purpose of this study is to review and examine the master's thesis pertaining to decision making style in Turkey completed between the years of 2009 and 2013 and some suggestions are presented based on the findings. The current study has a qualitative nature based on document analysis and analyzes the master's thesis in terms of their methodologies. The sample group of the study consisted of 27 master's thesis that were written about decision making style. The thesis were collected

from the thesis and dissertations database of the Higher Education Council of Turkey. The main questions concerned in this study are which topics were studied, which school levels were preferred in the study group, which research models/designs and methods were used, how the participants and the instruments were specified, and which data analyses techniques were used. Findings obtained by calculating frequencies and percentages were presented in table form. Based on the review, it is observed that a large part of master's thesis used the survey method and elementary school level and professional groups were the mostly selected participants. Most of the studies were experimental studies, the most preferred sampling method was simple random sampling, scale and survey data collecting instruments were the most preferred ones, and the analysis techniques used mainly were t-test and one-way ANOVA. Some suggestions are presented based on the findings.

Key Words: Master's Thesis, Decision Making Style, Decision Making

GİRİŞ

İnsanlar yaşamlarını sürdürürken, çoğu kez karar verme durumlarıyla karşı karşıya gelmektedirler. İnsanın mutlu bir yaşam sürdürebilmesi için karar verme sürecinde seçenekler içerisinde en uygun olanını seçmesi gerekmektedir. İlerleyen teknoloji ve modern çağa ayak uydurmanın en önemli gerekliliklerinden birisi de doğru kararlar vermektir. Karar verme insanın yapısı gereği her aşamada karşılaştığı doğal bir süreçtir. Karar verme süreci başlangıçta kolay gibi görünse karmaşık bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Karar verme sunulan yada var olan alternatifler içerisinde en uygun olanının seçilmesidir (Byrnes, 2002; Evans, Brown ve Killian, 2002; Jacobs ve Klaczynski, 2005; Saaty, 2008). Karar verme, bireyi ulaşılmaya çalıştığı hedefe götüren yollardan birisini seçme işlemidir (Deniz, 2002). Bağırkan (1983)'a göre karar verme, sonuçlandırılması zorunlu olan bir veya bir çok sorunun tüm boyutlarıyla değerlendirilerek en uygun sonucun alınacağı seçeneğin belirlenmesidir.

Karar verme becerisi karmaşık bir olaydır ve belli süreçler doğrultusunda oluşur. İnsanlar her gün farklı durum ve olaylar karşısında karar verirler. Birey karar verme ihtiyacı duyduğunda karar verme süreci başlamaktadır. Karar vermeyi etkileyen bir çok faktör bulunmaktadır. Bireysel ilgiler, toplumsal değerler, kültür ve psikolojik durum bunlardan bazılarıdır. Bu faktörlerin yanı sıra problemi fark eden bireyin, karar verilmesi gereken sıkıntılı bir durumun ve bireyin seçmesi gereken seçeneklerin olması gereklidir (Kuzgun, 1993).

Marzano (2006), karar verme sürecindeki aşamaları; birden çok alternatif düşünme, alternatiflerin iyi ve kötü noktalarını değerlendirme, seçilen en iyi alternatifi getireceği başarı olasılığını düşünme ve bu olasılığa dayanarak en iyi alternatifi seçmek olarak betimlemiştir.

Zeleny (1982), karar kuramıyla ilgili yapılan çalışmaların karar verme süreci üzerinde yoğunlaşması gerektiğini belirtmiştir ve karar verme sürecini üç evrede açıklamıştır;

1. Karar Öncesi Dönem: Bu dönemde bir çatışma durumu söz konusudur. Çatışma durumunda birey kararsızdır, bu durum gerginliğe neden olur. Karar verici durumunda olan birey uygun seçenekler arar, seçenekleri ve ortaya çıkaracağı sonuçları değerlendirir. Birey elde ettiği bilgileri önem sırasına koyar.
2. Karar Dönemi: Karar verici birey karar durumuna uyum sağladıktan sonra, elde ettiği seçenekleri karşılaştırır ve elemeye başlar. İdeal olan seçeneğe yönelir.
3. Karar sonrası dönem: Birey verdiği kararı uyguladıktan sonra ortaya çıkan durumu değerlendirir.

Farklı araştırmacılara göre karar verme basamakları birbirlerinden ayrılrsa da genel olarak ortak özellik göstermektedir.

Adair (2000), karar verme sürecini beş aşamada ele almıştır ;

1. Problemi belirleme,
2. Gerekli bilgileri toplama,
3. Sonuca ulaşmak için kullanışlı seçenekler üretme,
4. Karar verme,
5. Verilen kararı uygulama ve sonuçları değerlendirme.

Kuzgun (2006), karar verme davranışının oluşması için üç koşul bulunması gerektiğini belirtir;

1. Karar verme durumunu ortaya çıkaran bir güçlük durumu ve bu durumun karar verici tarafından hissedilmesi.
2. Güçlüğü giderecek birden fazla seçeneğin bulunması.
3. Bireyin seçeneklerden birini seçme özgürlüğüne sahip olması.

Bronner (1993), karar verme davranışının üç temel belirleyici ve bu belirleyicilerin etkileşimiyle açıklanabileceğini belirtmiştir. Bunlar; sorumluluk olarak karar vermeyi gerektiren problem durumu, karar verecek sorumlu birey ve kararın nasıl verildiğini gösteren karar verme sürecidir. Karar verme konusundaki çalışmalarda bu sürecin üç basamaktan oluştuğunu belirtmektedir (Hicks, 2004). Bu basamaklar;

1. Zihinsel Etkinlik: İlk aşamada ortamda karar vermeyi gerektirecek koşulların aranması.
2. Tasarımsal Etkinlik: İkinci aşamada muhtemel hareket tarzlarının keşfedilmesi, geliştirilmesi ve analizi.
3. Mevcut alternatifler arasından en uygun hareket tarzının seçilmesi ve davranışın yer alması.

Karar vermeyle ilgili kuramsal temellerin oluşturulmasında iki yaklaşım temel alınmıştır. Birincisi sonuç üzerinde yoğunlaşan yaklaşım, ikincisi ise süreç üzerinde yoğunlaşan yaklaşımdır. Sonuç üzerinde yoğunlaşan yaklaşım, karar verme sürecinin sonucu olan karar verme davranışının ortaya çıkaracağı sonuçların yordanmasıyla karar verme sürecinin anlaşılabilirliğini savunmaktadır. Verilecek kararın sonuçları ve sonuçların doğru şekilde tahmin edilmesi bu yaklaşımın temelini oluşturmaktadır (Zeleny, 1982; Gari ve Tikotzi, 1989'dan aktaran Ersever, 1996).

Karar verme süreci üzerinde yoğunlaşan yaklaşım ise karar verme sürecinin anlaşılmasının ortaya çıkacak sonuçların doğru olarak yordanabileceğini sağlayacağı yönündedir. Karar verme sürecini betimleyen bu yaklaşımda kararların nasıl verildiği hakkında detaylı bilgi edinmenin, kararın en uygun şekilde verilmesini etkilediği görüşü savunulmaktadır (Zeleny, 1982).

Karar verme çalışmalarında bireylerin kararlarında neyi temel alarak ve nasıl karar verdiği öncelikli çalışma konuları olmuştur. Bu süreçte karar verme süreci problemi tanımlama yada anlama amacıyla bilgi toplama süreci ile başlamaktadır (Shepard, 1995).

Karar verme stillerinin ve stratejilerinin kullanımı bireyin yaşına, karşılaştığı duruma ve yaşadığı olaylara bağlı olarak değişebilmektedir (Schvaneveldt ve Adams' dan aktaran Develioğlu, 2006). Literatürde karar verme stilleri ve stratejilerini açıklamak için farklı kuramsal görüşler ortaya atılmıştır. Belirtilen kuramsal görüşlerde strateji kavramı karar verme durumunda bireyin uygulayacağı davranışları seçmesi, stil kavramı ise karar verme durumunda bireyin soruna genel yaklaşımını belirleyen kişisel taraf olarak açıklanmaktadır. Bununla beraber yapılan çalışmalarda stil ve strateji kavramları genellikle eş anlamlı olarak ele alınmakta ve birbirinin yerine kullanılmaktadır. Karar verme stilleri bireylere göre değişebilmektedir. Bu stiller bilişsel ve davranışsal olarak gözlenebilmektedir (Nunnally, 1978).

Karar verme stili; bir karar alma durumunda bir kişinin yaklaşım, tepki ve eylemlerde bulunduğu durum olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin karar verme stilleri kendilerine özgüdür. Karar verme stilleri incelenecek olursa (Thunholm, 2003; Spicer ve Sadler-Smith, 2005);

1. Rasyonel Stil: Bu stil bilginin kapsamlı araştırılması, alternatifler oluşturulması ve bu alternatiflerin mantıksal değerlendirilmesi ile karakterize edilir. Rasyonel karar vericiler, sistematik değerlendirme ve mantıksal düşünme stratejileri kullanır.

2. Sezgisel Stil: Bu stil sistematik araştırma ve bilgi işlemeden çok, bilgi akışındaki ayrıntılara dikkat etme, karar verirken duygulara ve önsezilere güvenme ile karakterizedir. Sezgisel karar verenler daha çok hayal, hissetme ve duygular üzerinde dururlar.

3. Bağımlı Stil: Önemli bir karar vermeden önce diğer insanların tavsiye ve rehberliğine başvurma şeklinde açıklanmaktadır.

4. Kaçınmacı Stil: Mümkün olan her durumda karar vermekten kaçınma, karar vermeyi son ana kadar erteleme gibi özelliklerle ifade edilir.

5. Spontan Stil: Karar vermede acelecilik, karar verme işini mümkün olduğunca kısa sürede tamamlama gibi özelliklerle betimlenmektedir

Kuzgun (2005), karar verme stratejilerini tanımlamada üç boyut ele almıştır;

1. Seçenekleri sistematik ve ayrıntılı olarak inceleme ve ani karar verme,

2. Karar verirken isteklerine ve başkalarının önerilerine öncelik verme,

3. Karar verdikten sonra kararı değiştirmeme veya sık sık değiştirme.

Bu boyutlara göre karar stratejilerini aşağıdaki şekilde tanımlamıştır;

1. İçtepisel: Seçenekler üzerinde yeterince düşünmeden, içinden geldiği gibi karar verme,

2. Mantıklı: Karar verirken seçenekleri dikkatlice inceleme ve her birinin olumlu ve olumsuz yanlarını değerlendirme,

3. Bağımsız: Kendi başına karar verebilme,

4. Kararsız: Verdiği kararı hemen değiştirmek isteme, hiçbir karardan hoşnut olmama,

5. Bağımlı: Karar verirken başkalarının önerilerine önem verme, başkalarının doğruyu bileceğine inanma,

6. Acelecî: Karar verirken üzerinde yeterince düşünmeme ve hemen karar verme.

Karar verme stilleri toplanan bilgiler ve bu bilgiler içerisinden düşünülen çeşitli alternatif durumlarıdır. Scott ve Bruce (1995), karar verme stillerine ilişkin iki tanım bildirmişlerdir. Bunlardan ilkinde göre karar verme stili, bireylerin karar vermede kullandıkları bir alışkanlık örüntüsüdür. Diğer tanıma göre ise karar verme stili, bireylerin karar verme görevlerini algılama ve bu görevlere tepkide bulunmalarının karakteristik biçimidir. Bu tanımlara dayanarak dört karar verme stili tanımlamışlardır:

1. Akılcı (Rasyonel) karar verme stili: Bireyin karar verilecek durumla ilgili araştırma ve inceleme yapması, duruma en uygun alternatifi seçmesidir.

2. Sezgisel Karar Verme: Karar verme durumunda bireylerin içsel olarak duyguları ve sezgileri ile karar vermesidir.

3. Bağımlı Karar Verme: Karar verme durumunda bireyin başkalarının yönlendirmelerine göre karar vermesidir.

4. Kaçınan Karar Verme: Karar verme durumunda bireyin karar vermemek için karardan uzaklaşmasıdır.

Bu dört stili ölçmek üzere geliştirilen Genel Karar Verme Stili (General Decision Making Style) Ölçeği'nin değerlendirme çalışmaları sırasında beşinci bir stil ortaya çıkmıştır. Spontan

(spontaneous) karar verme stili olarak adlandırılan bu stilde, düşünmeden alternatifleri değerlendirmeden hızlıca işleyen bir yaklaşımdır (Scott ve Bruce, 1995).

Bireyler kendi kişilik özelliklerine göre çeşitli karar verme stillerini kullanırlar. Karar verme stili; karar verme durumunda bireyin yaklaşımı, tepkisi ve eylemleri olarak iade edilebilir (Philips, Pazienza ve Ferrin, 1984). Karar verme stilleri ile ilgili yapılan araştırmalar bireylerin karar alırken çok farklı yöntemler kullandıklarını göstermiştir. Bireylerin kişilikleri kişisel becerileriyle birleşince farklı stillerde karar verdikleri görülmektedir (Kaşık, 2009).

Karar verme stilleri, ülkemiz alan yazınında son yıllarda sıklıkla çalışmaların yapıldığı bir konu olmuştur. Karar verme stilleri, insan yaşamında toplumsal, ekonomik ve iş yaşamında önemli bir yere sahiptir. Yaşam süresinde aldığımız kararlar, hayatımızın akışına yön vermekte, sonuçları ise olumlu ve olumsuz olarak etki yaratmaktadır. Aldığımız her karar, önümüze çıkan sorunlara seçenek oluşturma ve doğru çözüme ulaşmada bizlere ışık tutacaktır. Ülkemizde alan yazını incelendiğinde karar verme stillerini konu alan yüksek lisans tezlerinin incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bilgiler ışığında araştırmada 2009-2013 yılları arasında Türkiye'de çalışılmış karar verme stillerini konu alan yüksek lisans tezleri incelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, Eğitim Bilimleri alanında Karar Verme Stilleri konusunda, 2009-2013 yılları arasında yapılmış yüksek lisans tezlerini yöntem ve içerik açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

1. Karar Verme Stilleri alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Karar Verme Stilleri alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin konuları nelerdir?
3. Karar Verme Stilleri alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin örnekleminde hangi çalışma gruplarıyla çalışılmıştır?
4. Karar Verme Stilleri alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde hangi yöntemler kullanılmıştır?
5. Karar Verme Stilleri alanında yapılan yüksek lisans tezlerinde örneklem seçiminde hangi yöntemler kullanılmıştır?
6. Karar Verme Stilleri alanında yapılan yüksek lisans tezlerinde hangi veri toplama araçları kullanılmıştır?
7. Karar Verme Stilleri alanında yapılan yüksek lisans tezlerinde hangi veri analiz teknikleri kullanılmıştır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, Türkiye'de 2009-2013 yılları arasında Eğitim Bilimleri alanında Karar Verme Stilleri konusunda yapılan yüksek lisans tezlerinin incelenmesini amaçladığından, doküman analizine dayalı nitel bir çalışmadır. Doküman analizi yöntemi, araştırmanın amacına yönelik kaynaklara ulaşmada ve elde edilecek verilerin tespit edilmesinde kullanılır (Çepni, 2007). Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelenmesi, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir (Madge, 1965).

Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamı farklı üniversiteler bünyesinde yapılan karar verme stillerini konu alan 27 yüksek lisans tezinden oluşmaktadır. 2009-2013 yılları arasında yapılan 27 adet yüksek lisans tezi Yök Tez veritabanından elde edilmiştir.

Veri Analiz Tekniği

Araştırma kapsamında elde edilen veriler doküman analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Tezler, araştırma kapsamında belirlenen alt başlıklara göre tek tek incelenmiş ve bu başlıklarla ilgili dağılımda, betimsel analiz yöntemlerinden frekans ve yüzde dağılımından yararlanılmıştır (Büyüköztürk, 2009).

BULGULAR

Karar Verme Stilleri alanında yapılan tezlerin yıllara göre dağılımı

Tablo 1: Karar Verme Stilleri Konusunda Yapılan Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Frekans	%
2009	8	29,62
2010	2	7,40
2011	7	25,92
2012	3	11,11
2013	7	25,92
Toplam	27	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, 2009-2013 yılları arasında yok.gov.tr verilerine göre karar verme stillerini konu alan 27 yüksek lisans tez çalışması gerçekleştirilmiştir. Yıllara dağılım açısından, yüksek lisans tezlerinin en çok gerçekleştirildiği yıl, 2009 (%29,62) ; en az gerçekleştirildiği yıl ise 2010 (%7,40) ve 2012 (%11,11) yıllarıdır.

Tablo 2: Çalışılan Tez Konularının frekans ve Yüzde Dağılımı

Tez Konuları	Frekans	%
Sosyal Duygusal Gelişim	15	55,56
Yaratıcılık ve Drama	3	11,11
Fen Eğitimi	3	11,11
Mesleki Olgunluk, Kariyer Gelişimi	4	14,81
Problem Çözme Becerisi	4	14,81
Toplam	27	100

Tablo 2’de belirtildiği gibi yüksek lisans tezleri 5 farklı konu alanında dağılım göstermektedir. Yapılan tezlerin %55,56’sının sosyal-duygusal gelişim alanında, %11,11’nin yaratıcılık ve drama alanında, %11,11’nin fen eğitimi alanında, %14, 81’nin mesleki olgunluk ve kariyer gelişimi alanında, %14, 81’nin problem çözme becerisi alanında olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Yüksek Lisans tezlerinin örnekleminde tercih edilen çalışma grupları

Örnekleminde tercih edilen çalışma grupları	Frekans	Yüzde
İlköğretim	9	33,33
Ortaöğretim	5	18,52
Yüksek öğretim	5	18,52
Meslek grupları	9	33,33
Toplam	27	100

Tablo 3'de belirtildiği gibi ilköğretim eğitim kademesinde örneklem seçimi %33,3 oranında, ortaöğretim kademesinde %18,52 oranında, yüksek öğretim kademesinde %18,52 oranında, meslek grupları (öğretmen ve yönetici) %33,33 oranında olduğu görülmektedir. Bazı tezlerde birden fazla örneklem grubu tercih edildiğinden dolayı, frekans dağılımları farklılık göstermektedir.

Tablo 4: Yüksek Lisans Tezlerinde Kullanılan Yöntemlerin frekans ve yüzde dağılımları

Yöntemler	Frekans	%
Deneyisel Çalışma	6	22,22
Betimsel Çalışma	2	7,41
Genel Tarama Modeli	4	14,81
İlişkisel Tarama Modeli	8	29,63
Betimsel Tarama	1	3,71
Karşılaştırmalı Tarama	1	3,71
Kesitsel Tarama	1	3,71
Tarama Yöntemi	3	11,09
Belirtilmemiş	1	3,71
Toplam	27	100

Tablo 4'te belirtildiği gibi yüksek lisans tezlerinin %22,22'sinde deneyisel çalışma, %7,41'inde betimsel çalışma, %14,81'inde genel tarama modeli, %29,63'ünde ilişkisel tarama modeli, %3,71'inde betimsel tarama, karşılaştırmalı tarama ve kesitsel tarama yöntemleri, %11,09'unda tarama yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Tezlerin %3,71'inde ise kullanılan yöntemin belirtilmediği görülmektedir.

Tablo 5: Yüksek Lisans Tezlerinde Kullanılan Örneklem seçimi yöntemlerinin frekans ve yüzde dağılımları

Örneklem Seçim Yöntemi	Frekans	%
Basit tesadüfi	1	3,71
Tesadüfi Küme	4	14,81
Tesadüfi	5	18,52
Çok aşamalı	1	3,71
Amaçlı	2	7,41
Küme	2	7,41
Tarafsız seçilmiş gruplar	1	3,71
Oranlı küme	1	3,71
Tabakalı	1	3,71
Uygun	1	3,71
Karma	1	3,71
Belirtilmemiş	7	25,88
Toplam	27	100

Tablo 5'te belirtildiği gibi yüksek lisans tezlerinin % 3,71'nin basit tesadüfi, çok aşamalı, tarafsız olarak seçilmiş gruplar, oranlı küme, tabakalı örneklem seçimi, uygun örneklem seçimi ve karma yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. Tezlerin %14,81'i tesadüfi küme örneklem, % 18,52'si tesadüfi örneklem seçimi, %7,41'i amaçlı ve küme örneklem yöntemi, %25, 88'inde ise kullanılan örneklem yöntemi belirtilmemiştir.

Tablo 6: Yüksek Lisans Tezlerinde Kullanılan veri toplama araçlarının frekans ve yüzde dağılımları

Veri Toplama Araçları	Frekans	%
Ölçek	20	69,0
Anket	5	18,0
Test	2	6,70
Görüşme	1	3,15
Ulaşılamayan	1	3,15
Toplam	29	100

Tablo 6'da belirtildiği gibi yüksek lisans tezlerinin %69'unda ölçek, 18'inde anket, %6,70'inde test, %3,15'inde görüşme yöntemi kullanılmıştır, %3,15'inde ise kullanılan veri toplama aracına ulaşılammıştır. Bazı tezlerde bir kaç veri toplama aracı kullanıldığından frekans dağılımları farklılık göstermektedir.

Tablo 7: Yüksek Lisans Tezlerinde Kullanılan veri analiz tekniklerinin frekans ve yüzde dağılımları

Veri Analiz Teknikleri	Frekans	%
t testi	14	24,56
Tek yönlü ANOVA	6	10,52
Çift yönlü ANOVA	1	1
Pearson korelasyon katsayısı	11	19,29
Mann-Whitney U Testi	7	12,28
Regresyon Analizi	2	3,50
Tukey HSD Testi	3	5,26
Tek faktörlü MANOVA	1	1
Kruskal Wallis-H testi	7	12,28
Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi	2	3,50
Ki Kare Bağımsızlık Testi	1	1
Ancova	1	1
Frekans ve %	1	1
Toplam	57	100

Tablo 7'de belirtildiği gibi yüksek lisans tezlerinin %24,56'sında t testi, %10,52'sinde tek yönlü ANOVA, %1'inde çift yönlü ANOVA, tek faktörlü MANOVA, Ki kare bağımsızlık testi, Ancova ve frekans,% değerleri, %19,29'unda Pearson korelasyon katsayısı, % 12,28'inde Mann-whitney U ve Kruksal Wallis Htesti, %3,50'sinde Regresyon analizi ve Wilcoxon işaretli sıralar testi analiz teknikleri kullanılmıştır. Bazı tezlerde bir kaç veri analiz tekniği kullanıldığından frekans dağılımları farklılık göstermektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitim bilimleri alanında, karar verme stilleri konusunda yapılan yüksek lisans tezlerinin 2009 yılında en yüksek seviyeye çıktığı, 2010 yılında azalış gösterdiği ve diğer yıllarda artış göstererek normal bir seyirde devam ettiği görülmektedir. Çalışmada tezlerin büyük bir kısmının sosyal duygusal gelişim alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Yaratıcılık, drama ve fen eğitimi alanlarında ise yapılan tezlerin oranlarının düşük olduğu belirlenmiştir.

Yapılan tezlerin ağırlıklı olarak ilköğretim kademesi ve meslek grupları üzerinde çalışıldığı görülmektedir. Tatık ve Doğan (2014), Yalçınkaya ve Özkan'ın (2012) yapmış

oldukları çalışmalarda da çalışılan tezlerin çoğunlukla ilköğretim kademesinde olduğu görülmektedir. Bu bulgular söz konusu araştırmadaki bulgularla paralellik göstermektedir. Verilerin elde edildiği katılımcıların büyük bir çoğunluğunun öğretmen ve idareci olduğu görülmektedir. Gömleksiz ve Bozpolat (2013) çalışmalarında örneklem grubunun en fazla öğretmenlerden oluştuğunu belirtmişlerdir. Lubienski ve Bowen (2000), Ulutaş ve Ubuz, (2008)'un yaptıkları çalışmalarda en fazla çalışmanın öğretmen adayları ve ilköğretim okullarındaki öğrenciler üzerinde olduğunu belirtmektedirler. Yapılan çalışmalarda öğretmen, öğrenci ve yöneticilerden veri toplayarak, çok fazla sayıda veri elde edilebilmekte ve sonuçlar genellenebilmektedir. Ülkemizde örgün eğitim kurumlarında beş milyondan fazla öğrencinin eğitim-öğretime devam etmesi ve yaklaşık üç yüz bin öğretmenin görev yapıyor olması, tezlerde yapılan çalışmaların ilköğretime yoğunlaşmasının nedeni olarak düşünülebilir (Tatık ve Doğan, 2014).

Tezlerde kullanılan yöntemler incelendiğinde, ağırlıklı olarak ilişkisel tarama modeli ve deneysel yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. Benzer şekilde Tatık ve Doğan (2014), Ogelman (2014), Gömleksiz ve Bozpolat (2013) yaptıkları çalışmalarda en fazla tarama modellerinin kullanıldığını, bunları sırasıyla deneysel, karma ve nitel modellerin takip ettiğini belirtmişlerdir. Varış (2012), lisansüstü tezlerini incelediği çalışmasında incelediği tezlerin tamamının tarama modelinde olduğu sonucuna ulaşmıştır (Tatık ve Doğan, 2014). Bu bulgular söz konusu çalışmanın bulgularıyla benzer niteliktedir.

Yapılan yüksek lisans tezleri kullanılan örneklem seçimi yöntemleri incelendiğinde, tesadüfi örneklem seçimi yönteminin en fazla kullanılan yöntem olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Tatık ve Doğan (2014) çalışmalarında örneklem seçiminde en fazla kullanılan yöntemin basit rastlantısal yöntem olduğunu belirtmişlerdir. Tesadüfi örneklem yönteminin seçilme nedeni, ekonomik olmasının yanı sıra evreni temsil etme gücünün yüksek olmasından dolayı olabilmektedir.

İncelenen yüksek lisans tezlerinde kullanılan veri araçlarından en çok ölçeğin kullanıldığı bunu sırasıyla anket, test ve görüşme yöntemlerinin izlediği görülmektedir. Ogelman (2014) çalışmasında, ölçme aracı olarak en çok ölçeklerin kullanıldığını belirtirken, Tatık ve Doğan (2014) ise en çok anket ve ölçek kullanıldığını belirtmektedir. Benzer şekilde Gömleksiz ve Bozpolat (2013), çalışmalarında en fazla ölçek ve anketlerden yararlanıldığını belirtmektedirler. Anket ve ölçekler, çalışmalarda ekonomiklik ve kullanım kolaylığı sağladığından daha fazla tercih edilebilmektedir.

Çalışmalar kullanılan veri analiz teknikleri açısından incelendiğinde, ağırlıklı olarak t testinin ve tek yönlü ANOVA testinin kullanıldığı görülmektedir. Bu bulgular Tatık ve Doğan'ın (2014) çalışmalarıyla paralellik taşımaktadır. Benzer şekilde, Tavşancıl vd. (2010) yaptıkları araştırmalarda betimsel ve parametrik test tekniklerinin yoğunluklu olarak kullanıldığını belirtirken, Demirel, Ayvaz ve Köksal'da (2008) araştırmalarında en fazla kullanılan tekniklerin t testi olduğunu belirtmişlerdir. Söz konusu çalışmanın bulguları, yapılan diğer çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Çalışmanın bulgularına dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- Karar verme stilleri konusunda yapılan tezlerin örneklem gruplarında daha küçük yaş gruplarındaki çocuklarla da çalışmalar yapılabilir.
- Yapılan tezler incelendiğinde genel olarak sosyal-duygusal gelişim alanına yoğunlaştığı görülmektedir. Karar verme stilleri diğer gelişim alanlarıyla da ilişkilendirilebilmeli ve bu konuda çalışmalar yapılmalıdır.

- Tezler incelendiğinde büyük bir çoğunluğunun örneklem seçiminde kullandıkları yöntemleri açıklamadıkları görülmektedir. Danışmanların bu konuda öğrencilerinin uyarmaları ve tez kılavuzlarının dikkatle incelenmesi belirtilmelidir.
- İncelenen tezlerde çoğunlukla var olan ölçme araçlarının kullanıldığı ve alana yeni ölçme araçlarının kazandırılmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda ölçme araçlarının geliştirilmesi çalışmaların yer verilebilir.
- Karar verme stillerini erken çocukluk döneminden itibaren süreç olarak ele alan tezler, makaleler ve derleme çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- BAĞIRKAN, Ş. (1983). Karar Verme. İstanbul: Der Yayınları.
- BRONNER, R. (1993). Decision-making in complex situations-results of German empirical studies. *Management International Review*, 7-25.
- BYRNES, J. P. (2002). The development of decision-making. *Journal of Adolescent Health*, 31, 208-215.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2009). Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- ÇEPNİ, S. (2007). Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş (3.Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- DENİZ, M.E. (2002). Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejileri ve sosyal beceri düzeylerinin tabakalı ben durumları ve bazı özellik niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Konya.
- DEMİREL, Ö., AYVAZ, Z. ve KÖKSAL, N. (2008). Eğitim Programları ve Öğretim alanında yapılan tezlerin konularının ve yöntemlerinin incelenmesi. 2. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu (26-28 Eylül 2005). s.64-69. İstanbul.
- DEVELİOĞLU, M. (2006). Problem çözme becerileri yüksek ve düşük olan üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ERSEVER, H. Ö. (1996). Karar verme becerileri kazandırma programının ve etkileşim grubu deneyiminin üniversite öğrencilerinin karar verme stilleri üzerindeki etkileri. Doktora Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- EVANS, P. W., BROWN, R. ve KILLIAN, E. (2002). Decision making and perceived postdetention success among incarcerated youth. *Crime Delinquency*. 548-553.
- GÖMLEKSİZ, M.N. ve BOZPOLAT, E. (2013). Eğitim programları ve öğretim alanındaki lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (7), 457-472.
- HARREN, V. A. (1979). A model of career decision making for college students. *Journal of Vocational Behavior*, 14, 119-133.
- HICKS, J.M. (2004). *Problem solving and decision making: Hard, soft and creative approaches*. London: Published by Thomson Learning.
- JACOBS, J.E. ve KLACZYNSKI P.A. (2005). *The development of judgement and decision making in children and adolescents*. USA: Lawrence Erlbaum Associated Inc Publisher.
- KAŞIK, D.Z. (2009). Ergenlerde karar verme stilleri ile algılanan sosyal destek düzeylerinin sosyal yetkinlik beklentisi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- KUZGUN, Y. (1993). Karar stratejileri ölçeği: Geliştirilmesi ve standardizasyonu, VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Rüveyde Bayraktar ve İhsan Dağ (Ed.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını.
- KUZGUN, Y. (2006). Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- LUBIENSKI, S. T., & BOWEN, A., (2000). Who's Counting? A Survey of Mathematics Education Research 1982–1998, *Journal for Research in Mathematics Education*, 31(5), 626–633.
- MADGE, J. (1965). The Tools of Science An Analytical Description of Social Science Techniques. Anchor Books Doubleday and Comp.
- MARZANO, R. J. (2006). *The new taxonomy of educational objectives*. Corwin Press.
- NUNNALLY, J. C. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.
- OĞELMAN, H.G. (2014). Türkiye'deki Okul Öncesi Dönem Sosyal Beceri Araştırmaları: 2000-2013 Yılları Arasındaki Tezlerin İncelenmesi. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, (2), 41-65.
- PHILIPS, S. D., PAZİENZA, N. J., & FERRİN, H. H. (1984). Decision-making styles and problem-solving appraisal. *Journal of Counseling Psychology*, 31(4), 497.
- SAATY, T. L. (2008). Decision making with the analytic hierarchy process. *Int J. Services Sciences*, 1 (1), 84.
- SCOTT, S. G., & BRUCE, R. A. (1995). Decision-making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55, 818–831.
- SHEPARD, R. (1995). Subjectivity in teacher decision making: underlying cognitive processes. *Education*, 115 (4), 509-516.
- SPİCER, D. P., & SADLER-SMİTH, E. (2005). An examination of the General Decision Making Style questionnaire in two UK samples. *Journal of Managerial Psychology*, 20, 137-149.
- TATIK, R.Z. ve DOĞAN, Ş. (2014). Marmara Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanındaki Yüksek Lisans Tezlerinin İncelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 25, 1, 399-410.
- TAVŞANCIL, E., ÇOKLU, Ö., GÖZEN ÇITAK, G., KEZER, F., YALÇIN YILDIRIM, Ö., BİLİCAN, S., BAĞCAN BÜYÜKTURAN, E., ŞEKERCİOĞLU, G., YALÇIN, N., ERDEM, D. ve ÖZMEN, D. T. (2010). *Eğitim bilimleri enstitülerinde tamamlanmış lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2008)*. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu, Ankara.
- THUNHOLM, P. (2003). Military Decision Making and Planning: Towards a New Prescriptive Model. Doctoral dissertation at Stockholm University. Edsbruk: Akademitryck.
- ULUTAŞ, F., & UBUZ, B., (2008), Matematik Eğitiminde Araştırmalar ve Eğilimler: 2000 ile 2006 Yılları Arası, *İlköğretim Online*, 7(3), 614-626.
- YALÇINKAYA, Y., ve ÖZKAN, H. H. (2012). 2000-2011 Yılları Arasında Eğitim Fakülteleri Dergilerinde Yayımlanan Matematik Öğretimi Alternatif Yöntemleri İle İlgili Makalelerin İçerik Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 16, 31-45.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- ZELENY, M., (1982) *Multiple Criteria Decision Making*. New York: Mc- Graw-Hill.